

15. Mezhuev B., "Island Russia": the time and place of one historiosophical concept, available at: <http://www.rusrev.org/content/review/default.asp?shmode=8&ids=137&ida=1517&idv=1527#REF14> (rus).
16. Zamyatin D. N. (2006), Culture and space. Modelling of geographical images, Znak, Moscow, 488 p. (rus).
17. Trenin D. (2006), Integration and Identity: Russia as the "New West", Publisher "The Europe", Moscow, 404 p. (rus).
18. Trenin D. (2001), The End of Eurasia. Russia on the Border Between Geopolitics and Globalization, Carnegie Moscow Center, Moscow, available at: <http://jozefdarski.pl/uploads/zalacznik/7134/dmitritrenin-theendofeurasiarussiaontheborderbetweengeopoliticsandglobalization2002.pdf> (engl).
19. Kissinger H. (1994), Diplomacy, Simon and Schuster, New York, pp. 811-818 (engl).
20. Trenin D. (February, 1992), "Realpolitik" of Moscow, *Dipkuryer NG* (rus).
21. Trenin D. Russia and the end of Eurasia, available at: uisrussia.msu.ru/docs/nov/pec/2005/1/ProEtContra_2005_1_02.pdf (rus).
22. Vladimir Putin's speech at the NATO summit (Bucharest, April 4, 2008), available at: <http://www.unian.net/politics/110868-vystuplenie-vladimira-putina-na-sammite-nato-buharest-4-aprelya-2008-goda.html> (rus).
23. Bayev P. (2014), *Pro et Contra*, May-August, p. 74 (rus).
24. Five Putin's high-profile statements about the history of Ukraine, available at: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/11/141110_ru_s_putin_on_history_ukraine (rus).

© Богінська Ірина

Надійшла до редакції 23.01.2015

УДК 316.75 (4+477)

КРИВОРУЧКО НАТАЛІЯ,

аспірантка кафедри міжнародних відносин

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

магістрантка Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету

СТРАТЕГІЧНА КУЛЬТУРА ЄВРОПИ І ВИКЛИКИ БЕЗПЕКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано основні засади й фактори формування стратегічної культури, охарактеризовано основні риси європейської стратегічної поведінки та на цій основі розглянуто роль і місце України як ідентифікатора безпекової та політичної системи Європи. Автор доходить висновку, що основна проблема формування української стратегічної культури, відповідно до якої формується політика безпеки держави, функціонує її інституційний апарат, приймаються рішення відповідно до національних інтересів тощо проглядається у відсутності первинних компонентів стратегічної військової й політичної парадигм. Геостратегічна культура ЄС теж має сприйняти виклик міжнародної системи безпеки і розвинути надалі свою безпекову й оборонну політику, залучаючи в свою орбіту Україну і визнавши її стратегічну культуру цивілізаційно близькою до європейської, трансатлантичної ідеології.

Ключові слова: стратегічна культура; безпекова парадигма; політика безпеки.

Постановка проблеми і стан її вивчення. Зміни в міжнародній системі безпеки ставлять Європу, як і Україну, перед цивілізаційним вибором - розуміння й збереження спільного безпекового простору чи підпорядкування режиму, який ще донедавна охоплював Центральну-Східну частину Європи. В умовах кризи європейської політики безпеки і оборони (зменшення витратів на оборону, переорієнтації глобального лідера на Близький Схід тощо) одним з найбільш вагомих залишається пріоритет збереження спільних цінностей та розуміння стратегічної культури кожної з держав, що складають різномірну мозаїку Європи. З огляду на територіальну й цивілізаційну приналежність нашої держави до цього геополітичного простору, спробуємо зрозуміти і розвинути ментальні корені стратегічної культури, основною цінністю якої виступає безпека; а базовою моделлю поведінки - відповідальність за відвер-

нення загроз в регіональному та міжнародному масштабах. Необхідність такого аналізу обумовлена питанням адекватності та вчасності реагування на виклики, що постали не лише перед Україною, але всією системою європейської безпеки, адже події останнього року доводять відсутність сформованої й ефективної стратегії протидії прихованим (здебільшого гібридним, як їх називають) та явним загрозам.

Теоретичним підґрунтям нашого аналізу стали праці європейських та американських дослідників, науковців Оксфордського університету таких як Ken Booth, Klaus Naumann, Elmar Brok Norbert Gresch, Michel Barnier, Asle Toje та ін. [6].

Мета статті - аналіз основних засад і факторів формування стратегічної культури, основних рис європейської стратегічної поведінки, ролі й місця України як ідентифікатора безпекової та політичної системи Європи.

Виклад основного матеріалу. Необхідність формування стратегічної культури зрозуміли ще задовго до сучасних розробників нових технологій, стратегій та військових методів політичної боротьби. Особливо гостро дане питання постало під час "Холодної війни", в час, коли протиборчим сторонам потрібно було зрозуміти й спрогнозувати тактику й стратегію боротьби один проти одного. Адже досягнути стратегію було лише половиною справи, набагато важливішим стало зрозуміти "корені", причини, ментальні підвалини політичних чи військових рішень та зуміти своїми діями вчасно відвернути небезпеку від їх наслідків. Саме в такому ключі мислили тодішні експерти, стратеги, котрі прагнули досягнути "глибину" дій СРСР в "переддень" Карибської кризи та подальших подій, що могли нести загрозу для системи міжнародної безпеки. Саме тоді, у 1970-х роках з'являється одне з найбільш ґрунтовних досліджень - рапорт Джека Снайдера, підготовлений для ВПС США під назвою "Стратегічна культура Радянського Союзу: наслідки обмежених ядерних операцій", у якій він визначає стратегічну культуру як "...сукупність ідей, умовних емоційних реакцій та установлених способів поведінки, характерних для національної спільноти, які були отримані в результаті історичного досвіду". У своєму рапорті автор звертає увагу, що радянське керівництво керувалось відмінними від американських факторами при прийнятті стратегічних рішень, наводило кардинально інші аргументи під час намірів застосування ядерної зброї. Тому розуміння стратегічної культури цієї держави тягне за собою, на думку Снайдера, відповідну поведінку з метою попередження й відвернення непередбачуваних рішень [7]. За словами експерта, стратегічна культура Радянської Росії була побудована передусім на традиції царської імперії з ідеєю захоплення якомога більшого простору та готовністю до завдання удару першими. Як бачимо, висновки Снайдера як ніколи актуальні й накладаються на сучасні події.

За два роки з'являється нове дослідження Ken Booth "Strategy and Ethnocentrism", яке розвиває визначення поняття стратегічної культури як засобу попередження та відвернення небезпеки для міжнародної системи безпеки [2]. Пізніше, у 1986 році, президент Інституту публічної політики Колін Грей, котрий займався порівнянням стратегічної культури США і СРСР, наводить свої 5 аргументів для необхідності вивчення стратегічної культури. Передусім він говорить про те, що стратегічна культура є інструментом для розуміння самого себе (тобто держави, її інтересу), інших, а також розуміння того, яким чином нас сприймають "інші" та відповідної реакції. Нерозуміння основ стратегічної культури опонента, застерігав Грей, матиме негативні наслідки для міжнародної системи безпеки. Тому він акцентував на необхідності "...вивчення особливостей політичної культури, звичаїв, ідей, доктрин, котрі відрізняються від наших, оскільки лише опираючись на знання про стиль стратегічної поведінки опонента, отримуємо інструменти для відповідного реагування". У цьому контексті також зауважимо, що під самим поняттям стратегічної культури розумів "...спосіб мислення і діяльності за допомогою сили, що впливає з історичної традиції та політичної поведінки, відповідно до національного інтересу" [3].

Далі дослідження стратегічної культури розвивались по висхідній, втім основне питання - як пояснити поведінку держави, що постала перед загрозами, - залишалось без пояснення. Однією зі спроб було дослідження К. Лонгхурста (К. Longhursta), який, через вивчення

особливостей політичної культури Німеччини, ідентифікував стратегічну культуру як комплекс системи переконань, ідей, поглядів і практичних дій щодо застосування сили, що поступово збільшується і водночас є результатом історичного процесу [5]. Крім того, К. Лонгхурст акцентував на змінності стратегічної культури, особливо в критичних моментах, стані відкритої небезпеки. Автор визнавав, що стратегічна культура охоплює не лише відносини між цивільними і військовими, але й впливає на суспільство та публічні інституції. У цьому ж контексті дослідник вирізняв три групи елементів стратегічної культури, серед яких:

1) первинні компоненти, підстави творення стратегічної культури - ідеї, переконання, засади дотримання норм міжнародного права, парадигма політичної і військової культури;

2) форми й зміст політичних рішень, в яких проявляється стратегічна культура. Сюди відноситься практична політична діяльність, форми ментальної поведінки, історична традиція застосування сили у випадках виникнення явних чи неявних загроз, а також умови зовнішнього середовища, в яких доводиться функціонувати державі;

3) третя група факторів знаходиться ніби поміж вищезначеними і включає позиції й точки зору в формуванні політики безпеки. Іншими словами, сюди відноситься фактичне сприйняття, сприйняття загроз, інтерпретація сили безпеки для держави та відповідна поведінка в межах норм міжнародного права й відповідних цінностей, закладених політичною елітою.

Один з класиків вивчення стратегічної культури А. Джонсон в результаті своїх досліджень резюмував, що стратегічну культуру можна розуміти як "інтегровану систему символів (таких як спосіб провадження діалогу, наведення аргументації, аналогій тощо), що призводять до формування домінуючих і стійких цінностей та ліній поведінки щодо стратегічних галузей, як то роль збройних сил в міжнародних відносинах, попередження кризових ситуацій тощо" [4, с. 253]. Цю групу символів дослідник поділив на два підрозділи. До першої групи відніс стратегічне середовище держави, характерні риси противника чи держави, яка може нести загрозу, а також самі загрози, що впливають з середовища.

Опираючись на перелічені вище групи факторів та спостереження за змінами міжнародного середовища і особливо міжнародної системи безпеки, спробуємо окреслити суть такого явища як "стратегічна культура Європи" (під цим розуміємо ЄС як цілісну структуру) та зрозуміти місце у цій так званій стратегічній мозаїці (вживаємо даний термін з огляду на відмінності стратегічних доктрин держав, що входять до складу ЄС, серед яких німецька, французька тощо) нашої держави Україна.

У питанні щодо існування стратегічної культури Європейського Союзу, науковці розходяться в трьох напрямках: стратегічна культура існує; така культура не може існувати з огляду на різноманітність держав ЄС, їх оборонних і безпекових доктрин, витрат на оборону; стратегічна культура ЄС лише починає формуватись тощо. Одним з перших на найвищому рівні існування стратегічної культури ЄС визнав керівник Департаменту політики планування й попередження кризових ситуацій в Раді ЄС Х. Гаузген. На протипагу більшості європейських скептиків, Х. Гаузген говорив про те, що починаючи від проведення французько-британського Саміту у Сант-Пауло до прийняття рішень Ради Європи в Гельсінкх в грудні 1999, а також входження в дію Амстердамського трактату та участі в міжнародних місіях, ЄС

тим самим заклала міцну основу для розвитку власної стратегічної культури.

Він виділив основні елементи стратегічної культури, серед яких:

- готовність ЄС до глобальних зобов'язань. Здатність брати відповідальність за боротьбу з традиційними та новими загрозами безпеці, такими як тероризм, поширення зброї масового знищення, регіональні кризи, слабкі політичні режими, організована злочинність та ін., що постають співзалежними чинниками у формуванні спільного бачення підтримки безпеки в регіоні й світі. Відповідно участь цивільних і військових сил у місіях в Конго 2003 року, Дарфур (Судан) 2004 року, а також на Близькому Сході, Африці, Афганістані та Північному Кавказі закладають основу стратегічного бачення розвитку безпеки в регіоні та світі;

- готовність до застосування адекватних інструментів, заходів (як цивільних, дипломатичних, так і військових) протидії явної чи неявної загрози, що виникає перед державами регіону. Це засвідчує міцність й ефективність стратегічної культури з можливостями розширення її подальшого розвитку;

- здатність вчасно реагувати на кризи та небезпеки, а також володіти інструментами політики попередження стану небезпеки (Conflict Prevention). Події 2001 року, на думку автора, засвідчили важливість швидкої реакції на небезпеку з боку Афганістану й продовжують попереджувати виникнення терористичних джерел на території європейського та американського континентів;

- готовність до формування сил швидкого реагування, так званих "груп бойових", що є базовим інструментом здійснення стратегічних рішень, одним із кроків у зміцненні стратегічної культури європейської спільноти.

Усі вище перелічені чинники складають частину стратегічної культури ЄС, до якої входить також широка мозаїка стратегічних культур країн, що її складають. Це несе з собою як позитивні (інтеграційні), так і частково негативні (дезінтеграційні) наслідки. Попри це, більшість авторів сходиться на тому, що формування європейського стратегічного стилю є просто "вимогою часу" в умовах намагань з боку РФ явно (на прикладі України) і неявно (на прикладі впливу на політичні еліти Угорщини) впливати на світові процеси.

Дослідники Оксфордського університету вибудовують свої аргументи на користь стратегічної культури ЄС у ключі розширеного підходу до визначення безпеки й всеосяжного, багатостороннього бачення суті та джерел загроз. Це забезпечується на основі комплексного використання військових і цивільних інструментів та узгодження найвищих політичних рішень з експертами та локальними формуваннями. За словами науковців, стратегічна культура у широкому контексті складається із комплексу взаємопов'язаних елементів, що взаємодіють шляхом укладення компромісу. З точки зору ліберального та конструктивістського теоретичних підходів, стратегічна культура ЄС формується завдяки динаміці (розвитку) трьох складових. По-перше, це визнання виникнення нових загроз і подальша адаптація інституцій ЄС до боротьби з явними та неявними (такими, що можуть виникнути на певному етапі) можливостей їх подолання; сюди відносимо також політичну волю брати участь у вирішенні кризових ситуацій у регіонах, які цього потребують, що постає одним з ключових факторів у розробці стратегічної культури ЄС. По-друге, факт участі в операціях стає важливим джерелом до розвитку військового й оборонного потенціалу. По-третє, підпо-

рядкування загальним нормам щодо використання відповідних інструментів, військової сили для вирішення проблем безпеки [1, с.10-11].

На кожному етапі аналізу різних точок зору щодо формування, розвитку та можливостей європейської стратегічної культури ми намагались простежити риси, притаманні українському політичному й військовому простору. Одним з головних "каменів спотикання" на цьому шляху став слабкий розвиток тематики в українському академічному й суспільному дискурсі. Спроби розуміння й відтворення того, що може називатись українською стратегічною культурою, здійснили такі науковці як О. Бодрук, В. Горбулін, Г. Перепелиця, С. Дацюк, О. Полтораков та ін. Скажімо, О. Полтораков виділяє три ключові аспекти, що перешкоджають розвитку стратегічної культури [8, с. 126]. Однак автори більше уваги приділяють стратегії держави в умовах трансформаційних процесів, аніж спробам зрозуміти тип чи стиль стратегічної поведінки.

Іншою проблемою для нас стало питання характеристик, які закладають в поняття стратегічної культури європейські дослідники. Існують думки, що такий тип культури в Україні взагалі відсутній. Звісно, з огляду на протяжний період "різновекторності" зовнішньої політики, можемо частково підтримати таку думку з посиленням на постійне балансування між політичними гравцями, декларуванням позицій без їх змістовного наповнення тощо. Однак здобуття української незалежності у 1991 році все ж доводить протилежне - стратегічна культура в Україні існує, хоч би в якому зародковому стані вона не перебувала.

У спробі виокремити характерні риси стратегічної культури визначимось з поняттями. Українська стратегічна культура - це комплекс взаємопов'язаних елементів національної політичної культури, поведінки та рішень керівної еліти, спрямований на збереження територіальної цілісності, системи цінностей та єдності суспільства. Водночас, як сказали б сучасні експерти, це "гібридний тип", стиль стратегічної культури, оскільки процес його формування проходив під впливом радикально різних цивілізаційних просторів (з одного боку російського, а з іншого - європейського, частково трансатлантичного), а трансформація здійснюється з періодичним виникненням "точок біфуркації", що й призводить до не завжди передбачуваного, а отже, позитивного результату.

Однією з характеристик стратегічної культури в Україні залишається проходження цих "точок біфуркації" не еволюційним, а революційним шляхом, що й тягне за собою негативні наслідки. Останні десятиліття в академічному полі, зовсім не випадково, як на мене, з'являлись публікації, що описували шлях польської трансформації. Остання розпочалась з 80-х і визрівала протягом десяти років, що служило своєрідною підготовкою до тієї "точки біфуркації" у 1989-му й створило умови для подальших (хоча й не простих) соціально-економічних перетворень. Повертаючись до України зазначимо, що масові і революційні вибухи народної незгоди виникають практично щодесятиліття. Згадаймо хоча б протести проти Л. Кучми у 1998-му та після вбивства Г. Гонгадзе у 2000-му, далі - народне невдоволення проти фальсифікації виборів у 2004-му та "Революцію гідності" в 2013-му. Про наслідки кожної з цих подій залишається мовчати...

Наступний елемент українського стилю стратегічної культури - ідеалізація стану безпеки та небажання реального сприйняття загроз. Визнання принципів мульт-

тилатералізму, прийняття рішень на основі багатосторонньої співпраці й відповідальності за мир у світі, з одного боку, проявились шляхом участі українських військових підрозділів у складі міжнародних миротворчих сил, зокрема в програмі "Партнерство заради миру" та стали загалом позитивним аспектом у становленні стратегічної лінії поведінки. Втім, як показали сучасні події, така українська егалітарність (безкорисливість у наданні допомоги) не завжди є стимулом для надання відповідної допомоги альянськими країнами під час виникнення реальної загрози на українській території.

Наступний компонент - відкритість та готовність довіряти зовнішньополітичному партнеру. З огляду на історичний досвід укладення союзів та членства України в міжнародних організаціях, стратегічна культура демонструє відкритість до співробітництва та довіру до союзників. Втім, це також не до кінця виправдано, оскільки не завжди позитивно впливає на збереження відповідного рівня її стратегічної безпеки та оборони. Ведемо мову про негативний аспект надмірної довіри до глобальних й регіональних партнерів, насамперед йдеться про США і РФ, які шляхом нібито запевнення гарантування безпеки узалежили Україну від власних інтересів - спершу держава відмовилась від "ядерної зброї", пізніше від ПРО, і зовсім нещодавно від Криму. Як любив повторювати Дж. Кеннеді, "...національний інтерес важливіший за ідеологію". У цьому контексті, в Україні завжди відбувалась підміна інтересів.

Щодо притаманної українській стратегічній культурі схильності до "ідеалізації" варто додати, що інтервенція в Криму не була одномоментним актом і в якій би спосіб міжнародні аналітики не ставились до легітимності референдуму щодо приєднання до РФ, фактом залишається напрацьована протягом 23 років незалежності України ідея того ж "русского мира", "русского освободителя", що поступово й планомірно розвивалась у Криму. У цьому ж контексті говоримо про ідеалізацію стану безпеки держави, оскільки в жодному із загальнодоступних документів до 2014 року не задекларовано російської загрози. Хоча експерти та фахові академічні кола провадили думку про особливості безпекової ситуації у Південно-Східному регіоні. Таким чином, відкритість, яка потенційно могла б означати сприйнятливість до нових ідей і технологій, а також взаємозалежність як інструмент здобуття належного місця у міждержавних стосунках перетворюються на вразливість та несамостійність країни.

Ще одним неодмінним елементом української стратегічної культури, мабуть ще з часів Козаччини, залишається войовничий, визвольний дух, що проявляється швидше в обороні, аніж в нападі, тяжіння до європейського способу компромісного вирішення конфліктів та поваги до норм міжнародного права (навіть якщо вони вирішуються не на її користь). Поруч з цим і негативна тенденція - бажання керувати замість виконувати накази. Українська ментальність вирізняється такою рисою, яку коротко можемо описати так: "...де два українці - там три гетьмани". Про це, зрештою, неодноразово наголошував у своїх виступах член Римського клубу Богдан Гаврилишин: "...у нас є багато лідерів і мало послідовників" [див., напр. 9]. Надмірний індивідуалізм призводить до проблем не лише у виборі способу реформування армії, але спротиву змінам у військовій сфері. Результат цього - відсутність цілісної військової, безпекової й оборонної доктрини, контролю за військовою сферою, ослаблення національної армії як інституції найвищого рівня ієрархії в оборонній системі держави та рівня її мобільності й ефективності.

У цьому ж контексті коротко окреслимо фактори, що продовжують впливати на формування засад стратегічної культури України, а саме: 1) відсутність оборонної самодостатності, причиною чого стали складність та перерваність традиції державотворення, постійні спроби доведення світовій спільноті, що Україна це не частина Росії і навіть не її "молодший брат", як це формулює російський дискурс; 2) абсолютна дискредитація політичної еліти, частина якої є носіями радянської системи цінностей, а інша - репрезентантом деградації цінностей та абсолютного збагачення; 3) неготовність визнавати неявні небезпеки; 4) відсутність формування політичних рішень на основі довготривалих стратегій політичного розвитку; 5) особистісно-клановий тип формування керівної верхівки, зрештою як і локальних кланових структур тощо.

Висновок

У підсумку, на запитання, чи готова Україна до творення своєї стратегічної культури і зайняття відповідної ролі у європейській спільноті, можемо відповісти ствердно, однак з певними застереженнями. Основна проблема формування української стратегічної культури проглядається вже з первинних компонентів, закладених К. Лонгхурстом, тобто стратегічної військової й політичної парадигми, відповідно до якої формуватиметься політика безпеки держави, функціонуватиме її інституційний апарат, прийматимуться рішення відповідно до національних інтересів. Відповідним чином відсутність останньої тягне за собою негативні наслідки у прийнятті державних рішень, дисфункції збройних сил та всього державного оборонного апарату. У результаті маємо - неадекватність у трактуванні загроз та викликів, що постали перед державою, надмірні сподівання на партнерів та невчасне реагування на питання, що стосуються безпеки, інтересів держави.

Час переформатування міжнародної системи безпеки ставить виклик і перед геостратегічною культурою ЄС щодо можливостей подальшої безпекової та оборонної політики. Відповідним чином мусить змінитись і підхід до стратегічної культури України, яка цивілізаційно ближча європейській, трансатлантичній ідеології, до загроз і ризиків з боку регіональних систем. Саме за умов адекватного та швидкого реагування на зміни, наша держава матиме непогані шанси стати не лише елементом, але й індикатором змін європейської системи безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Biava A. Characterizing the European Union's Strategic Culture: An Analytical Framework / Biava Alessia, Drent Margriet, Herd Graeme P. // Journal of Common Market studies. - 2011. - Pp. 1-22.
2. Booth K. International Relations Theory Today / Booth K., Smith S. (eds.). - Cambridge, 1994.
3. Gray C. S. Comparative Strategic Culture [Електронний ресурс] / C. S. Gray // Parameters Journal of the US Army War College. - Vol. 14. - № 4. - Pp. 26-33. - Режим доступу : <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/1984/1984%20gray.pdf>.
4. Czaja J. Kulturowe czynniki bezpieczeństwa / Jan Czaja. - Kraków, 2008. - 322 s.
5. Loughurst K. Strategic Culture: The Key to understanding German Security Policy / K. Loughurst. - Birmingham, 2000. - P. 200.
6. Oxford Journal on Good Governance / [Foreword by Michel Barnier]. - Volume 2. - Number 1, March 2005. - 66 p.

7. The Soviet Strategic Culture: implications for limited nuclear operations [Електронний ресурс] / A Project Air Force Report prepared for the United States Air Force, September 1977. - Режим доступу : <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R2154.pdf>.

8. Полтораков О. Стратегічна культура у функціонуванні системи національної та регіональної безпеки / О. Полтораков // Стратегічна панорама. - 2008. - № 2. - С. 126.

9. Гаврилишин Б. Майбутнє починається з мрії... [Електронний ресурс] / Б. Д. Гаврилишин. - Режим доступу : http://bhfoundation.com.ua/news/news_796.html.

Криворучко Наталія,

аспірантка кафедри міжнародних отношений

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

магістрантка Центру Восточноєвропейських досліджень Варшавського університету

СТРАТЕГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА ЕВРОПЫ И ВЫЗОВЫ БЕЗОПАСНОСТИ ДЛЯ УКРАИНЫ

В статье проанализированы основные принципы и факторы формирования стратегической культуры, охарактеризованы основные черты европейской стратегического поведения и на этой основе рассмотрена роль и место Украины как идентификатора безопасности и политической системы Европы. Автор приходит к выводу, что основная проблема формирования украинской стратегической культуры, согласно которой формируется политика безопасности государства, функционирует ее институциональный аппарат, принимаются решения в соответствии с национальными интересами и т.д. просматривается в отсутствии первичных компонентов стратегической военной и политической парадигмы. Геостратегическая культура ЕС также должна воспринять вызов международной системы безопасности, развив в дальнейшем свою политику безопасности и оборонную политику, привлекая в свою орбиту Украину и признавая ее стратегическую культуру цивилизационно близкой к европейской, трансатлантической идеологии.

Ключевые слова: стратегическая культура; парадигма безопасности; политика безопасности.

Kryvoruchko Natalya,

postgraduate student of International Relations Department

of Vasyl Stefanyk National University of Precarpathia,

master's degree of Centre Eastern European Studies, Warsaw University

EUROPEAN STRATEGIC CULTURE AND SECURITY CHALLENGES FOR UKRAINE

The article analyzed the basic principles and factors of strategic culture, the main features of European strategic behavior. Examined and described components of the Ukrainian strategic culture. The author concludes that the main problem of forming Ukrainian strategic culture is lack of primary components of strategic military and political paradigms. That's why the state security policy, institutional frameworks, and decisions process are not reflect to the national interest and can't be effective.

Ukrainian strategic culture defined as a set of interrelated elements of the national political culture, behavior and decisions of the elite, aims to preserve the territorial integrity, values and social cohesion and focused on factors affecting the process of its formation.

The EU geostrategic culture also must accept challenge of the international security and continue to develop security and defense policy, simultaneously recognize Ukraine strategic culture as the part of the European, transatlantic ideology civilization.

Key words: strategic culture; security paradigm; the security policy.

REFERENCES

1. Biava Alessia, Drent Margriet, Herd Graeme P. (2011), *Journal of Common Market studies*, pp. 1-22 (engl).
2. Booth K., Smith S., (1994), *International Relations Theory Today*, Cambridge (engl).
3. Gray C. S., *Journal of the US Army War College*, Vol. 14, 4, pp. 26-33, available at: <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/1984/1984%20gray.pdf>. (engl).
4. Czaja J. (2008), *Kulturowe czynniki bezpieczeństwa*, Kraków, 322 p. (pol).
5. Loughurst K. (2000), *Strategic Culture: The Key to understanding German Security Policy*, Birmingham, p. 200 (engl).
6. Barnier Michel (2005), *Oxford Journal on Good Governance*, Vol. 2, 1, March, 66 p. (engl).
7. A Project Air Force Report prepared for the United States Air Force (1977), September, available at: <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R2154.pdf>. (engl).
8. Poltorakov O. (2008), *Strategichna panorama*, 2, p. 126 (ukr).
9. Havrylyshyn Bohdan, *The future starts with a dream ...*, available at: http://bhfoundation.com.ua/news/news_796.html (ukr).

© Криворучко Наталія

Надійшла до редакції 27.01.2015